

Čimamanda Ngozi Adiči

Drhtaj

Prevela
Branislava Radević-Stojiljković

 Laguna

Naslov originala

Chimamanda Ngozi Adichie
THE THING AROUND YOUR NECK

Copyright © 2009, Chimamanda Ngozi Adichie

Ivari

All rights reserved.

Translation Copyright © 2010 za srpsko izdanje, LAGUNA

SADRŽAJ

Ćelija broj jedan	9
Imitacija	31
Intimno.	55
Sablasti	71
Prošlog ponedeljka	93
Brdo skakutavog majmuna	117
To što ti je oko vrata.	141
Američka ambasada.	157
Drhtaj.	173
Provodadžije	201
Sutra je predaleko	225
Svoje glava istoričarka	237
Zahvalnost	261

ĆELIJA BROJ JEDAN

Kad nam je kuća prvi put opljačkana, to je naš sused Osita ušao kroz prozor u dnevnu sobu i ukrao nam televizor, video-rikorder, *Purpurnu kišu* i video-kasete serije *Triler* koje je moj otac doneo iz Amerike. Kad nam je kuća drugi put opljačkana, to je moj brat Nnamabja inscenirao provalu i ukrao majčin nakit. Bila je nedelja kad se to desilo. Roditelji su nam otputovali u svoj rodni grad Mbajse, kod naših babe i dede, pa smo Nnamabja i ja otišli u crkvu sami. On je vozio majčin pežo 504. U crkvi smo, kao i obično, sedeli zajedno, ali nismo se podgurkivali i obuzdavali kikut zbog nečijeg ružnog šešira ili otrcanog kaftana, zato što je Nnamabja nakon desetak minuta bez reči izašao. Vratio se baš pre nego što je sveštenik rekao: „Misa je gotova. Idite u miru.“ Malo sam se uvredila i naljutila. Mislila sam, izašao je da puši i vidi se s nekom

devojkom, pošto je konačno imao kola na raspolaganju, ali mogao je bar da mi kaže kuda ide. Čutke smo se vozili kući i, pošto je parkirao kola na našem dugačkom prilaznom putu, zastala sam da uberem malo cveća iksore dok je on otključavao vrata. Kad sam ušla, zatekla sam ga kako stoji nepomično u salonu.

„Opljačkani smo!“, rekao je na engleskom.

Trebalo mi je malo da shvatim, da prihvatim prizor ispreturane sobe. Već tada sam osetila nešto teatralno u izvučenim i isprevtanim fiokama, kao da je to učinio neko ko je želeo da ostavi utisak na one koji otkriju nered. Ili sam, možebiti, previše dobro poznavala svoga brata. Kasnije, kad su nam se roditelji vratili kući i susedi počeli da dolaze i govore *ndo* pucketajući prstima i podižući i spuštajući ramena, sedela sam sama u svojoj sobi na spratu i shvatila šta znači taj moj mučan osećaj u stomaku: znala sam da je to učinio Nnamabja. I otac je to znao. Zapazio je i kazao da su prozorska okna otvorena iznutra a ne spolja (Nnamabja je stvarno bio mnogo pametniji nego što se pokazao; možda mu se žurilo da se vrati u crkvu pre nego što se misa završi), kao i to da je pljačkaš tačno znao gde se nalazi majčin nakit – u levom uglu metalnog kovčega. Nnamabja je zurio u oca dramatičnim, povređenim pogledom i rekao: „Znam da sam vam u prošlosti naneo mnogo boli, ali ne bih ovako izneverio vaše poverenje.“ Govorio je engleski, koristeći nepotrebne reči poput „mnogo boli“ i „izneverio“, kao što je uvek činio kad se brani. Zatim je izašao na zadnja vrata i nije se vratio te noći. Niti sledeće.

Niti one koja je potom usledila. Kući je došao posle dve nedelje, mršav, smrdeći na pivo, plačući, govoreći kako mu je žao i kako je založio nakit u Enuguu, kod trgovaca iz plemena Hausa i kako je sav novac potrošen.

„Koliko su ti dali za moje zlato?“, pitala ga je majka. A kad joj je rekao, obema rukama se uhvatila za glavu i kriknula: „Oh! Oh! *Či m egbuo m!* Bog me je ubio!“ Kao da je mislila kako je bar mogao izvući dobru cenu. Poželela sam da je ošamarim. Otac je od Nnamabje tražio da napiše izveštaj: kako je prodao nakit, na šta je potrošio novac, s kim ga je potrošio. Nisam verovala da će Nnamabja reći istinu, a mislim da ni otac u to nije verovao, ali je voleo izveštaje, moj otac profesor, voleo je da se sve zapiše i lepo dokumentuje. Uz to, Nnamabja je bio sedamnaestogodišnjak, već je imao brižljivo negovanu bradu. Bio je u uzrastu između srednje škole i univerziteta, prestar za batine štapom. Šta je, onda, drugo mogao otac da učini? Pošto je Nnamabja napisao izveštaj, otac je papir pohranio u fioku metalnog ormarića u svojoj radnoj sobi, tamo gde je držao pisane radove.

„Da ovako povredi majku“, bile su poslednje reči o tome koje je otac promrmljao.

Ali Nnamabja uistinu nije nameravao da je povredi. Učinio je to zato što je majčin nakit bio jedina dragocenost u kući: čitavog života skupljani komadi nakita od čistog zlata. Učinio je to i stoga što su i ostali profesorski sinovi to radili. U našem spokojnom univerzitetском naselju u Nsuki bilo je to doba provala i krađa. Mladići koji su

odrasli gledajući *Ulicu Sezam* i čitajući Inid Blajton, koji su za doručak jeli kukuruzne pahuljice i pohađali osnovnu školu za radnike univerziteta, obučeni u otmene, uglancane smeđe sandale, sada su sekli mreže protiv komaraca na prozorima svojih komšija, otvarali prozorska okna i uvlačili se unutra da krađu televizore i video-rikordere. Poznavali smo te lopove. Univerzitetsko naselje Nsuka je malo mesto – kuće su poređane jedna uz drugu u ulicama s drvoredima, međusobno odvojene samo niskom živicom – toliko malo da smo morali znati ko krađe. Ipak, kad bi se njihovi roditelji profesori sreli u klubu univerziteta ili u crkvi, i dalje su jadikovali zbog ološa koji iz grada dolazi u naše neprikosnoveno univerzitetsko naselje da krađe.

Krali su popularni momci. Uveče su vozili roditeljska kola, sedišta bi gurnuli nazad i ruku celom dužinom pružali do volana. Osita, onaj komšija što nam je ukrao televizor samo nekoliko nedelja pre izgreda s Nnamabjom, bio je gibak i nekako zamišljen, lep mladić koji je koračao okretno kao mačka. Košulje su mu uvek bile besprekorno ispeglane; često sam provirivala iza živice da ga vidim pa bih sklapala oči i zamišljala kako korača ka meni da objavi kako sam njegova. Nikad me ni primetio nije. Kad nas je pokrao, moji roditelji nisu otišli kući profesora Ebubea ni zahtevali da on od svoga sina zatraži da nam vrati naše stvari. Javno su izjavljivali da je to počinio ološ iz grada. Ali su znali da je to bio Osita. Osita je bio dve godine stariji od Nnamabje; većina momaka provalnika bila je starija od Nnamabje, te možda zato nije poharao tuđu kuću. Možda

se nije osećao dovoljno odraslim da ukrade bilo šta krupnije od nakita naše majke.

Nnamabja je izgledao baš kao majka, s onim svetlim tenom boje meda, krupnim očima i savršeno izvijenim podatnim usnama. Kad nas je majka vodila na pijacu, trgovci su uzvikivali: „Hej, gospođo! Zašto si svoj svetli ten protraćila na dečaka, a devojčicu rodila ovako tamnu? Šta će dečko s tolikom lepotom?“ A majka bi se prigušeno smejala, kao da preuzima nestašnu i radosnu odgovornost za Nnamabjin lep izgled. Kad je, u jedanaestoj, Nnamabja kamenom razbio prozor učionice, majka mu je dala novac da ga zameni i nije ga prijavila ocu. Kad je u drugom razredu izgubio knjige iz biblioteke, tadašnja direktorka škole je rekla da ih je ukrao naš sluga. Kad je, u trećem razredu, svakoga dana odlazio ranije sa časova da bi išao na veronauku, a ispostavilo se kako nijednom nije bio na verskoj nastavi pa nije mogao da primi prvu pričest, ostalim roditeljima je ispričala da je na dan ispita imao napad malarije. Kad je uzeo ključ očevih kola i utisnuo ga u parče sapuna, a otac za to saznao pre no što je Nnamabja stigao da odnese sapun bravaru, samo je nerazgovetno prozborila kako je dečko eksperimentisao i nije mislio ništa loše. Kad je iz radne sobe ukrao ispitna pitanja i prodavao ih očevim studentima, vikala je na njega, ali je ocu kazala da je Nnamabji šesnaest godina i da mu, najzad, treba poveriti džeparac.

Ne znam da li se Nnamabja kajao zbog toga što je ukrao njen nakit. Sa lepog, nasmejanog lica moga brata nisam

uvek mogla da odgonetnem šta stvarno oseća. A nismo o tome razgovarali. Iako su majci njene sestre poslale svoje zlatne naušnice, iako je kupila komplet naušnica i ogrlice od gospođe Mozi, otmene žene koja je zlato dobavljala iz Italije, i mada je jednom nedeljno vozila do kuće gospođe Mozi da joj plati ratu, nakon prvog dana nikada nismo razgovarali o Nnamabjinoj krađi nakita. Kao da će Nnamabji pretvaranje da nije učinio ono što jeste učinio pružiti priliku da počne iznova. Možda tu pljačku više nikad i ne bismo pomenuli da Nnamabja nije bio uhapšen tri godine kasnije, na trećoj godini studija, i da ga nisu pritvorili u policijskoj stanici.

Bilo je to doba tajnih društava u našem spokojnom univerzitetskom naselju u Nsuki. U to vreme, svuda po naselju stajale su table s natpisima RECI NE TAJNIM DRUŠTVIMA. Najpoznatiji su bili Crna sekira, Gusari i Pirati. Nekad su možda i bili bezopasna bratstva, ali su se razvili i sad su ih nazivali „tajnim društvima“; osamnaestogodišnjaci koji su s video-kaseta ovladali američkim reperskim razmetanjem prolazili su kroz tajne i neobične inicijacije posle kojih se dešavalo da poneki od njih ostanu mrtavi na Odium Hilu. Postali su uobičajeni pištolji i sekire. Postali su uobičajeni ratovi tajnih društava: momak bi ispod oka odmerio devojkicu za koju bi se ispostavilo da je devojkica kaponea Crne sekire, pa bi tog dečka, kad ode do kioska da kupi cigarete, ubio nožem u butinu, da bi se ispostavilo kako je on član Gusara, te bi njegovi ortaci Gusari otišli u pivnicu i upucali u rame prvog člana Crne sekire na kog naiđu,

pa bi sutradan u trpezariji ustrelili nekog od Gusara, a on bi, padajući, izvrnuo aluminijumske činije sa supom, a onda bi neki član Crne sekire bio nasmrt izboden u svojoj sobi u studentskom domu i u njoj bi ostao krvlju isprskani CD plejer. To je bilo toliko nenormalno da je brzo postalo normalno. Devojke su posle predavanja ostajale u svojim sobama u domu, a predavači su drhtali i ljudi se trzali na svaki šušanj. Pa je pozvana policija. Jurcali su kroz naselje u svom rasklimanom plavom pežou 505 sa cevima zarđalih pušaka što štrče kroz prozore, i pogledom streljali studente. Nnamabja se s predavanja vraćao smejući se. Mislio je da bi policija trebalo da bude bolje opremljena; svi znaju da momci iz tajnih društava imaju modernije oružje.

Naši roditelji su ćutali i brižno motrili Nnamabjino nasmejano lice, a ja sam znala da se i oni pitaju je li u nekom tajnom društvu. Ponekad sam mislila da jeste. Tajnim društvima su pripadali popularni mladići, a Nnamabja je bio veoma popularan. Momci su uzvikivali njegov nadimak Fank i rukovali se s njim u prolazu, a devojke, naročito popularne Mace, predugo su ga grlile pri pozdravljanju. Išao je na sve zabave, one umerene u naselju i one žešće u gradu, bio je od onih koji su podjednako omiljeni i kod žena i kod muškaraca, od onih što popuše paklo rotmansa dnevno i za koje se priča da ne ustajući s mesta može dokrajčiti karton piva. A onda bih, opet, mislila kako nije ni u jednom tajnom društvu, jer je bio toliko popularan da bi se pre reklo kako je njegov stil da se druži s momcima iz raznih društava i da nikom ne bude neprijatelj. A nisam

bila sigurna ni u to da moj brat ima ono što je potrebno da bi se priključio tajnom društvu, ma šta to bilo – petlju ili nesigurnost. Kad sam ga jedan jedini put pitala da li je član nekog tajnog društva, pogledao me je iznenađeno ispod onih dugih, gustih trepavica, kao da se čudi otkud se usuđujem da pitam, a potom je odrekao: „Ne, naravno.“ Poverovala sam mu. Otac mu je takođe poverovao. Ali nije bilo mnogo važno da li mu mi verujemo ili ne, jer je tad već bio uhapšen i optužen za pripadništvo tajnom društvu. To „ne, naravno“ rekao mi je kad smo ga prvi put posetili u policijskoj stanici gde su ga zatvorili.

Evo kako se to desilo. Jednog vlažnog ponedeljka, četiri člana tajnog društva su čekala na kapiji univerzitetskog naselja i zaustavila nekog profesora u crvenom mercedesu. Uperili su mu pištolj u glavu, mahnuli mu da izađe iz kola, pa su se odvezli do Mašinskog fakulteta i ustrelili tri mladića koji su izlazili s predavanja. Bilo je podne. Ja sam bila na času u blizini i kad smo začuli pucnje, naš predavač je prvi istrčao iz učionice. Čula se vriska i stepenište je odjednom bilo puno smušenih studenata koji nisu znali u kom pravcu da beže. Napolju su, na travnjaku, ležala tri tela. Crveni mercedes se udaljio uz škripu kočnica. Mnogi studenti su na brzinu spakovali torbe, a vozači *okada* su ih po dvostrukoj ceni prebacivali do voznog parka. Prorektor je objavio da su predavanja otkazana i da svi posle devet uveče moraju biti u svojim domovima. To mi i nije zvučalo

smisleno budući da su se ubistva dogodila usred bela dana, pa može biti da je i Nnamabji zvučalo besmisleno, jer već prvog dana policijskog časa nije bio kod kuće u devet uveče, niti se te noći vratio kući. Mislila sam da je ostao da prenoći kod nekog druga; ionako nije uvek dolazio kući. Sutradan ujutru je stigao jedan čovek iz obezbeđenja i obavestio moje roditelje kako je s pripadnicima nekog tajnog društva uhapšen u jednom baru i odveden policijskim kombijem. Majka je kriknula: „*Ekvuzikvana!* Ne govorite to!“ Otac je pribrano zahvalio čoveku iz obezbeđenja. Odveo nas je u policijsku stanicu u gradu. Tamo je pozornik, grickajući prljavi poklopac penkala, rekao: „Mislite na one momke iz tajnog društva što su uhapšeni prošle noći? Odveli su ih u Enugu. Veoma ozbiljan slučaj! Moramo prekinuti te nevolje s tajnim društvima jednom zauvek!“

Vratili smo se u kola obuzeti novim strahom. U Nsuki – u našem dosadnom, izolovanom univerzitetskom naselju i dosadnom, još izolovanijem gradiću – još se nešto i moglo srediti, otac je poznavao šefa policije. Ali Enugu je nepoznat, glavni grad države, s motorizovanim odredima nigerijske vojske i policijskom upravom i saobraćajcima na prometnim raskrscinama. Tu je policija mogla da čini ono po čemu je bila poznata kad je pritisnu da bude delotvorna: da ubija.

Policijska stanica u Enugu nalazila se u dvorištu opasnom zidom i punom zgrada. Pred kapijom su bile nago-milane prašnjave olupine, odmah do natpisa KOMESAR

POLICIJE. Otac nas je odvezao do pravougaonog bungalova na drugom kraju dvorišta. Majka je potkupila dva dežurna policajca novcem i *đolofom*, jelom od pirinča i mesa, zapakovanim u crnu vodootpornu vreću, pa su dozvolili Nnamabji da izađe iz ćelije i sedne s nama na klupu ispod drveta-kišobrana. Niko ga nije pitao zašto je ostao napolju te noći kad je znao da je na snazi policijski čas. Niko nije rekao kako su policajci bili nerazumni jer su ušli u bar i pohapsili sve momke koji su tamo pili i konobara. Umesto toga, slušali smo Nnamabju kako priča. Opkoračio je drvenu klupu, s posudom punom pirinča i piletine pred sobom, očiju blistavih od očekivanja: izvođač koji se sprema na nastup.

„Kad bismo vodili Nigeriju kao ovaj pritvor“, rekao je, „ne bismo imali problema u ovoj zemlji. Sve je tako organizovano. Naša ćelija ima šefa kog zovu General Abača, a on ima zamenika. Kad uđeš, moraš dati nešto novca. Ako im ne daš, nadrljao si.“

„A jesi li ti imao para?“, upitala je majka.

Nnamabja se osmehnuo, a lice mu je bilo još lepše iako mu je na čelu izbila bubuljica nalik ujedu insekta, pa nam je na jeziku igbo kazao kako je, malo pre nego što su ga u baru uhapsili, gurnuo novac u anus. Znao je da će ga policajci oduzeti ako ga ne sakrije, a znao je da će mu trebati da kupi mir u pritvoru. Zagrizao je batak i prebacio se na engleski. „Na Generala Abaču je ostavilo utisak kako sam sakrio novac. Pokorio sam mu se. Sve vreme ga hvalim. Kad su tražili od nas pridošlica da se uhvatimo za uši i

kao žabe skaćemo dok oni pevaju, mene je oslobodio toga posle deset minuta. Ostali su skakali skoro pola sata.“

Majka je obavila ruke oko sebe kao da joj je hladno. Pažljivo posmatrajući Nnamabju, otac nije rekao ništa. A ja sam zamislila svog *pokornog* brata kako uvija novčanice od sto najri u rolnu oblika cigarete, a onda zavlači ruku pozadi u pantalone i bolno je gura u sebe.

Kasnije, dok smo se vozili natrag u Nsuku, otac je kazao: „Ovo je valjalo učiniti kad je provalio u kuću. Trebalo je da ga prijavim i tražim da ga zatvore u ćeliju.“

Majka je ćutke zurila kroz prozor.

„Zašto?“, upitala sam.

„Zato što ga je nešto konačno uzdrimalo. Zar niste videli?“, upitao je otac s osmejkom na usnama. Ja to nisam videla. Ne toga dana. Meni je Nnamabja izgledao dobro, s obzirom na guranje novca u čmar i sve ostalo.

Nnamabja je prvi šok doživeo kad je video Gusara kako jeca. Dečko je bio visok i krupan, za njega se pričalo da je obavio ubistvo kako bi se kandidovao za kaponea sledećeg semestra, pa ipak je sad u ćeliji, šćućurio se plaćući kad ga je šef klepio po potiljku. Nnamabja mi je to ispričao kad smo sutradan došli da ga posetimo, glasom istovremeno ispunjenim odvratnošću i razočaranjem; kao da ga je neko iznenada naterao da uvidi kako je Neverovatni Halk uistinu zelen. Nekoliko dana kasnije doživeo je drugi šok. Iz ćelije broj jedan, one iza njegove, dva policajca su iznela

naduvenog mrtvaca i zastala su ispred Nnamabjine ćelije da se uvere kako su ga svi odatle videli.

Izgleda da se čak i njihov šef plašio ćelije broj jedan. Kad su Nnamabju i njegove sadrugove iz ćelije, koji su mogli sebi priuštiti da kupe vodu za pranje nalivenu u plastične kante od boje, pustili napolje da se operu u dvorištu, policajci su ih posmatrali i često dovikivali: „Prekinite ili odmah idete u ćeliju broj jedan!“ Nnamabja je imao noćne more o ćeliji broj jedan. Nije mogao da zamisli gore mesto od svoje ćelije, koja je bila tako prenatrpana da je često stajao pritisnut uz ispucali zid. U pukotinama su živele sićušne *kvalikvata* i opako su ujedale, a kad se žalio, ostali su ga nazivali Mleko i Banana-dečko, fakultetlija, sekapersa.

Te su bubice bile strašno sitne, a tako su bolno ujedale. Još više su grizle noću, kad su svi morali da spavaju na boku, glave uz noge, izuzev šefa koji se poleđuške baškario na podu. Šef im je delio porcije *garija* i vodenaste supe koje su im svakoga dana gurali u ćeliju. Svako je dobijao po dva zalogaja. Nnamabja nam je to ispričao prve nedelje. Dok je govorio, ja sam se pitala da li su ga bube izujedale i po licu, ili su mu te kvrge svuda po čelu nastale od infekcije. Nekima je iz vrhova izbijao gnoj boje kajmaka. Češao ih je dok je govorio: „Danas sam morao da serem u kesu, stojeći. Kibla je bila prepuna. Prosipaju je samo subotom.“

Ton mu je bio izveštačen. Htela sam da mu kažem da zaveže jer je uživao u svojoj novoj uloži ponižavanog paćenika, a i zato što nije shvatao koliko sreće ima što mu policajci dopuštaju da izađe i jede ono što smo doneli, koliko

je bio glup što je te noći ostao napolju, koliko su neizvesne šanse da ga oslobode.

Prve nedelje smo ga posećivali svakodnevno. Dolazili smo očevim starim volvom jer smo smatrali da je majčinim još starijim pežoom 504 nesigurno putovati van Nsuke. Dok smo prolazili kroz policijske kontrolne punktove na putu, primetila sam da moji roditelji bivaju drugačiji – jedva primetno, ali drugačiji. Kako nam mahnu da prođemo, otac više nije izgovarao monolog o nepismenosti i korumpiranoj policiji. Nije negodovao onoga dana kad su nas zadržali čitav sat jer je odbio da ih podmiti, ili zbog onoga kako su zaustavili autobus kojim je putovala moja lepa rođaka Ogeči pa je izveli i nazivali kurvom jer ima dva mobilna telefona i tražili joj toliko novca da je po kiši klekla na zemlju i preklinjala ih da je puste pošto su autobus već bili pustili. Majka nije mrmljala kako su to simptomi još ozbiljnije bolesti. Moji roditelji su samo ćutali. Kao da će Nnamabja uskoro biti oslobođen ako preskoče da kritikuju policiju kao i obično. Šef policije u Nsuki je upotrebio reč delikatno. Biće delikatno uskoro izvući Nnamabju napolje, naročito pošto je načelnik policije u Enugu na televiziji davao zlurade, nadmene intervju o tome kako je uhapsio pripadnike tajnog društva. Tajne organizacije su ozbiljan problem. Krupne zverke iz Abuđe prate šta se dešava. Svi žele da ostave utisak kako nešto rade.

Druge nedelje, kazala sam roditeljima da ne idemo u posetu Nnamabji. Ne znamo koliko ćemo mu dugo odlaziti, a gorivo je previše skupo da bismo se svakog dana donde vozili tri sata, i Nnamabji ništa neće faliti da se jedan dan stara sam o sebi.

Otac me je pogledao, iznenađen, i upitao: „Kako to misliš?“ Majka me je odmerila od glave do pete i krenula ka vratima rekavši kako mene niko ne moli da pođem i mogu ostati kod kuće, ništa ne radeći, dok moj nedužni brat pati. Koračala je prema kolima i ja sam potrčala za njom, a kad sam izašla napolje nisam znala šta da činim, pa sam podigla kamen s tla pored grma iksore i zavatlala ga na volvo. Vetrobran je naprsnuo. Čula sam oštar zvuk i videla kako se tanke linije kao zraci šire po staklu a potom sam se okrenula, pojurila na sprat i zaključala se u svoju sobu ne bih li se zaštitila od majčinog besa. Čula sam je kako viče. Čula sam očev glas. Najzad je zavladała tišina, a nisam čula da kola kreću. Toga dana niko nije otišao u posetu Nnamabji. Iznenadila me je ta mala pobeda.

Posetili smo ga sutradan. Nismo mu rekli ništa o vetrobranu, iako su se naprsline širile kao talasići po smrznutom potoku. Policajac na prijemnom, onaj ljubazni, tamne kože, pitao me je zašto nismo došli prethodnog dana; nedostajao mu je majčin pirinač *đolof*. Očekivala sam da nas to pita i Nnamabja, čak da bude uzrujan, ali on je izgledao čudno trezven, na licu je imao izraz kakav ranije nisam

videla. Nije pojeo sav pirinač. Stalno je skretao pogled ka gomili nagorelih automobila na kraju dvorišta, ostacima saobraćajnih nesreća.

„Šta nije u redu?“, pitala je majka, a Nnamabja se gotovo odmah raspričao, kao da je samo čekao pitanje. Govorio je igbo, ravnim tonom, glas mu se nije ni penjao ni spuštao. Prethodnog dana su u njegovu ćeliju gurnuli nekog starca, možda koju godinu starijeg od sedamdeset, sedokosog, kože sitno naborane, staromodno uglađenog, nalik nepotkupljivom državnom službeniku u penziji. Sina su mu tražili zbog oružane pljačke, a kad nisu našli sina, odlučili su da umesto njega zatvore oca.

„Taj čovek ništa nije uradio“, rekao je Nnamabja.

„Ali ni ti nisi ništa uradio“, odvrtila je majka.

Nnamabja je odmahnuo glavom kao da pokazuje kako ona ne razume. Narednih dana je bio još tiši. Govorio je manje, a i to uglavnom o onom starcu: kako nema novca pa ne može da kupi vodu za pranje, kako ga ostali ismevaju i optužuju da krije sina, kako ga glavni u ćeliji ignoriše, kako izgleda uplašen i strašno sitan.

„Zna li on gde mu je sin?“, pitala je majka.

„Nije video sina četiri meseca“, odgovori Nnamabja.

Otac je na to kazao kako uopšte nije važno zna li taj čovek ili ne zna gde mu je sin.

„Naravno“, nastavila je majka. „To nije u redu, ali policija to stalno radi. Ako ne nađu osobu koju traže, zatvore mu oca, ili majku, ili rođaka.“

Otac je rukom očetkao nešto s kolena – gest nestrpljivosti. Nije shvatao zašto majka izjavljuje ono što je očigledno.

„Taj čovek je bolestan“, reče Nnamabja. „Ruke mu se tresu i tresu, čak i dok spava.“

Naši roditelji su ćutali. Nnamabja je zatvorio posudu s hranom i okrenuo se ka ocu. „Hoću da mu dam malo, ali ako unesem ovo u ćeliju, General Abača će uzeti.“

Otac je ustao i otišao do policajca za stolom, da ga pita može li se videti sa starcem iz Nnamabjine ćelije na nekoliko minuta. Za stolom je bio onaj zajedljivi policajac svetle kože, onaj što nikad ne zahvali kad mu majka da hranu i novac kao mito. Iscerio se ocu u lice i rekao kako može izgubiti posao zbog toga što je izveo Nnamabju, a sad mu tražimo da izvede još nekoga? Šta mislimo, da je ovo internat i dan za posete? Zar ne znamo da je ovo visoko obezbeđena ustanova za držanje kriminalnih elemenata društva? Otac se vratio i uzdahnuvši seo, a Nnamabja se ćuteći počeo po kvrgavom licu.

Sledećeg dana je Nnamabja jedva i takao pirinač. Ispričao je kako je policajac prosuo na pod i po zidovima ćelije sapunjavu vodu; to obično rade i nazivaju održavanje higijene. Starac koji nije sebi mogao da priušti vodu pa se nije prao čitave nedelje, požurio je u ćeliju, strgnuo košulju i počeo da se lomnim leđima trlja o mokri, sapunjavi pod. Policajci su počeli da se smeju videvši kako to radi, pa su zahtevali da skine sve sa sebe i da paradira hodnikom ispred ćelije, i dok je on to činio smejali su se još glasnije i pitali zna li njegov sin lopov da je tatin penis

tako smežuran. Nnamabja je piljio u svoj žuto-narandžasti pirinač dok je govorio, a kad je podigao pogled, videla sam kako su oči moga brata – mog pomodnog brata – pune suza, i osetila sam prema njemu nežnost koju ne bih mogla objasniti da su to od mene zatražili.

Dva dana kasnije, u univerzitetkom naselju se dogodio još jedan napad: jedan mladić je sekirom raskomadao drugog baš ispred zgrade Fakulteta muzičkih umetnosti.

„Dobro je“, kazala je majka dok su se otac i ona spremali da ponovo idu kod načelnika policije u Nsuki. „Sad ne mogu reći da su uhapsili sve mladiće članove tajnih društava.“ Toga dana nismo išli u Enugu jer su se moji roditelji dugo zadržali kod načelnika policije, ali, vratili su se s dobrim vestima. Nnamabja i konobar će odmah biti pušteni. Jedan član društva postao je doušnik i uporno je tvrdio kako Nnamabja nije član. Ujutru smo krenuli ranije nego obično, bez pirinča *đolof*, a na suncu je već bilo toliko toplo da smo spustili sve prozore na kolima. Tokom vožnje, majka je bila napeta. I inače je neprestano govorila ocu: „*Nekva ja! Pazi!*“, kao da on ne vidi kola koja opasno naglo skreću u drugu ulicu, ali ovoga puta je to činila tako često da je otac, kad su se oko kola okupili ulični piljari s pladnjevima *okpe* i barenih jaja i oraha, zaustavio kola i odsekao: „*Uzoamaka*, ko vozi ova kola, ti ili ja?“

U dvorištu stanice, dva policajca su šibala nekog ko je ležao na tlu ispod drveta-kišobrana. Najpre sam, sa

zebnjom u grudima, pomislila da je to Nnamabja, ali nije bio on. Poznavala sam tog dečka koji je ležao na zemlji, što se previjao i vikao sa svakim udarcem policajčevog *kboka*. Zvao se Aboj, imao je mračno, pasje lice, često je po naselju vozio leksus i za njega su pričali kako je Gusar. Pokušala sam da ga ne gledam dok smo ulazili u stanicu. Policajac na dužnosti, onaj s oznakama plemena na obrazima, koji je izgovarao: „Bog vas blagoslovio“ uvek kad uzme mito, skrenuo je pogled u stranu kad nas je video. Koža mi se naježila. Znala sam da nešto ne valja. Moji roditelji su mu dali pisamce od načelnika policije. Policajac ga nije pogledao. Zna za naredbu o puštanju, kazao je mome ocu, konobar je već otpušten, ali s dečkom je bilo problema. Majka je počela da viče. „S dečkom? Kako to mislite? Gde mi je sin?“

Policajac je ustao. „Pozvaću pretpostavljenog da vam objasni.“

Majka mu je pritrčala i vukla za košulju. „Gde mi je sin? Gde mi je sin?“ Otac ju je odvukao, a policajac je otresao košulju kao da je na njoj ostavila prljavštinu, okrenuo se i pošao.

„Gde nam je sin?“, upitao je otac glasom tako tihim, tako čeličnim da se policajac zaustavio.

„Odveli su ga, gospodine“, rekao je.

„Odveli?“, otelo se majci. I dalje je vikala. „Šta to pričate? Jeste li mi ubili sina? Jeste li mi ubili sina?“

„Gde je on?“, ponovo je upitao otac istim onim tihim glasom. „Gde nam je sin?“

„Pretpostavljeni mi je rekao da ga pozovem kad dođete“, odvratio je policajac, ponovo se okrenuo i žurno ušao na jedna vrata.

Tek pošto je otišao, ohladila sam se od straha i poželela da potrčim za njim i da ga, kao majka, vučem za košulju sve dok ne stvori Nnamabju. Izašao je policajac višeg čina i ja sam ispitivala njegovo potpuno prazno lice tragajući za nekim izrazom.

„Dobar dan, gospodine“, rekao je mome ocu.

„Gde nam je sin?“, pitao ga je otac. Majka je glasno disala. Kasnije sam shvatila da smo u tome času sve troje u sebi mislili da je Nnamabju ubio neki policajac lak na obaraču a ovaj čovek ima zadatak da smisli najpogodniju laž o tome kako je poginuo.

„Nema problema, gospodine. Samo smo ga premestili. Odmah ću vas odvesti tamo.“ U policajčevom držanju je bilo izvesne nervoze. Lice mu je i dalje bilo bezizrazno ali je izbegavao oči moga oca.

„Premestili?“

„Jutros smo dobili nalog za puštanje, ali on je već bio premešten. Nemamo goriva, pa sam vas zato sačekao, da zajedno pođemo tamo gde je on.“

„Gde je on?“

„Na drugom mestu. Odvešću vas tamo.“

„Zašto je premešten?“

„Ja nisam bio ovde, gospodine. Kažu da je juče bio neposlušan pa su ga prebacili u ćeliju broj jedan, a onda su sve iz ćelije broj jedan prebacili na drugo mesto.“